Judští mládenci v ohnivé peci

Původ materiálu
Marta Židková
Pořadí v lekci
35

Téma

Vytrvat se víře, ať se děje cokoli

Cíl

Děti mají být ujištěny, že nás Bůh neopouští. Má všechno pod kontrolou. A v určitých okamžicích vstupuje do dějin. Je s námi, i když se nežije vůbec dobře a snadno. Žádný člověk ani sebevětší vládce není mocnější než Pán Bůh. K víře patří i statečnost a odvaha. Příběh nás může takové odvaze učit a k ní inspirovat.

Pro učitele

Biblický text: Da 3,1–30

Výkladové poznámky

- **Zlatá socha:** šlo nejspíš o sochu božstva na vysokém podstavci, možná jen bustu, ale velikou — pyšný symbol věčné a nepřemožitelné babylónské říše. Král Nebúkadnésar měl sen, kde socha měla zlatou hlavu. Dál už to bylo horší a horší. Daniel mu vysvětlil, že „zlatý věk“ dlouho nepotrvá. Král jako by si chtěl zajistit a pojistit své „zlaté kralování“.
- **Satrapové a další „funkcionáři“:** královští místodržící, vysocí hodnostáři, dosazení správci vojenské a daňové oblasti v perské říši; jsou vyjmenováni dvakrát — zřejmě aby byla zdůrazněna jejich důležitost.
- **Posvěcení/svatost sochy:** Král chce mít vše ve svých rukou — moc, vládu, lid, náboženské projevy, božstva… Jako by se veškeré babylónské obyvatelstvo (včetně všech zajatců) stalo „chrámem“ a on, král, tím hlavním a jediným božstvem, kterému má být vzdán hold; stát se absolutním vládcem, být všemohoucím. Nebúkadnésar

chce mít vládu nad nejvnitřnějšími náboženskými prožitky člověka. Jedná se o totalitní způsob myšlení — ovládnout všechno a všechny, ovládat druhé, zbavovat je vlastní vůle, názorů, postojů, statečnosti. Totalita politická se transformuje i v totalitu náboženskou. Manipulování s davy, vymývání mozků, davová hysterie, anonymita v davu, zbavování identity a jedinečnosti… Totalitní vlády si osobují právo určovat, jak žít, čemu a komu věřit, co si myslet, co činit a jak jednat. Totalitní vlády se svými mocipány jsou staré jako lidstvo samo.

- **Tři Judejci se odmítnou soše klanět:** najdou se stateční, kteří „nejdou s davem“. Pevný vztah s Hospodinem pro ně má větší hodnotu než vlastní život; tento vztah jim dodává odvahu i tváří tvář smrti. Vztah s Bohem jim dodává odvahu se vzepřít a uctívat svého Boha svým způsobem. Odvaha má svou obrovskou hodnotu, ale zázrak není automatická reakce na odvážné chování. Ti mládenci neměli žádnou jistotu, že budou ušetřeni. Pán Bůh není žádná pojišťovna. Víra je životní postoj, který není dopředu ničím viditelným zajištěn. Riskovali a dali všanc úplně vše. Ve víře šli do krajnosti. Když bude Bůh chtít, pomůže. Když ne, zemřeme, ale jemu věrni. Nepokloníme se. Judští mládenci nemají v úmyslu vynutit si Boží zákrok, zásah. Víra v Hospodina, Stvořitele nebe i země, jediného Boha a Pána, věrnost jeho přikázáním jsou pro ně natolik zásadní a neochvějné, že necouvnou ani před jistou smrtí.
- **Rozpálená pec:** v pecích se pálilo vápno, cihly, kovy. Ve SZ bývá pec obrazem soužení, zkoušek a soudu (Iz 48,10), v NZ (Mt 3,10); i pekla (Mt 13,42). Kvůli neústupným mládencům ji vzteklý král nechá roztopit sedmkrát víc. Je to naprosto iracionální jednání. O to víc však vynikne síla, která je ochrání. A obstojí jen stálé a pevné. Izraelci nejsou mrtví, jejich národ není mrtvý, ani jejich Bůh není mrtvý.
- **Hvězdopravci:** jejich úkolem bylo vyčíst z hvězd budoucnost. Ve chvíli, kdy judské mládence udávají králi, moc dobře ví, co je čeká. Smrt. A ejhle — ono je to jinak. Až karikujícím způsobem jsou zde hvězdáři — udavači vykresleni jako ti, co o budoucích věcech neví vůbec nic. Hospodin vstupuje do dějin, on mění běh času, on je Bůh živý a jednající.
- **Čtvrtá postava:** čtenář nemá jistotu, o koho jde. A je to tak správně. Boha přece nelze vidět. Slovy krále je to někdo, kdo je podoben Božímu synu. Někdo „Boží“ je tam s nimi. Jen a pouze v té peci. V té jisté smrti. Bůh vstoupil do údělu svých věrných. Jedná se o výrazné svědectví o Bohu. Zvláštní obraz Boha, jeho moci. Srozumitelný přes hranice národů i náboženství. Pochopí ho pohanský král, porozumí mu čtenář. Bůh není s králem. Není v té soše. Není s mocnými tohoto světa, kteří Boha berou do úst i do znaků svých zbraní. Bůh je se svými vyznavači tehdy a tam, kde mají umřít. Ne díky nějakým žáruvzdorným oblečkům, ale díky víře, díky Boží přítomnosti přežijí vyznavači

tam, kde přežít nelze. Jedná se o zázrak, který nelze racionálně vysvětlit. Bůh je se svými lidmi i tam, kde už má být jen smrt. Hospodin není vázán na svou zem, na svůj chrám. Je aktivní a přítomný i v cizí zemi, uprostřed cizí mocnosti, ochraňuje své věrné. Jeho moc překračuje hranice zemí, náboženství, hranice lidské zloby, hranice racionálna, lidského chápání i smrti.

- **Nebúkadnezarovo vyhlášení:** král se nestává opravdovým a trvalým Hospodinovým vyznavačem. Má z Hospodina a jeho moci hrůzu. Od této chvíle, pod drsnou hrozbou případným odpůrcům (v. 29), mají v jeho království vyznavači Hospodina zaručenu svobodu vyznání. Je to až nabubřele přehnané. Božímu zajatému lidu stačilo ujištění, že žádná moc není silnější než Hospodin.
- **Závislost moci:** může zde ale vynikat ještě další motiv — král tolik závislý na vnějších okolnostech je slabý král. Panovník celého světa (tak byla vnímána tehdejší veliká babylónská říše) je tolik závislý na názorech, postojích, měnících se kulisách, že i jeho celé panství a vláda nemohou být kdovíjak stabilní a nebudou mít dlouhého trvání. Proti tomu vyniká, jak judští zajatci jsou schopni se vnějším impulsům vzepřít a jednat podle svého přesvědčení, pevně, odhodlaně. A nezviklá je ani hrozba smrti. Síla, moc a stabilita žádné pozemské říše není založena na hmotném úspěchu, množství obyvatel či zajatců, armádě, na propracované síti udavačů… Pevný, stálý a stabilní je jenom vztah a propojení s Hospodinem.

Úskalí

- Téma osobní odvahy by se nemělo zvrhnout v pokrytecké soudy nad těmi, kdo ve svých životech a osobních zkouškách dost odvahy nemají, nenacházejí, nedospěli k ní.
- Tento příběh je hlavně o veliké věrnosti a důvěře. O tom, že víra s sebou nese i chvíle nesnadné, velmi těžké, nečekané. A že jsou okamžiky, kdy je potřeba vše vsadit na jednu kartu — na Hospodina a jeho lásku k nám. A ne každý to dokáže.
- Zázračná záchrana — tento motiv je velmi silný a zároveň vyvolává spoustu otázek. V našich lidských dějinách nastalo tolik situací, kdy někdo statečně vystoupil, šel ve víře až do krajnosti, až na smrt — a žádný viditelný záchranný čin v jeho prospěch v tu chvíli nenastal. Je zde velký prostor pro rozhovor s dětmi na téma blízkosti Boží ve smrti, umírání. A velmi silně tváří tvář tomuto příběhu vystupuje i krutý holocaustový paradox nápisu *Gott mit uns* na opascích nacistických vojáků a umírajících Židů v pecích. Jak velká je víra, která umí i v tak děsivých situacích vyznat, že Pán Bůh je ve chvíli umírání s námi…

Odkazy

Cesta Božího lidu SZ. Praha: Kalich, 1991.

Pro děti

Předškoláci

Viděli jste někdy nějakou velikou sochu? Jaké sochy jste viděli? Postavy? Zvířata?

Král Nebúkadnésar nechal jednu obrovskou sochu vyrobit. Celou ze zlata! Nádhernou, velikánskou. Nikdo žádnou podobnou nikdy neviděl.

(Zkuste se s d?tmi zaklonit a dívat nahoru, z okna, na kostel, sloup elektrického vedení. Kam až tak m?že sahat 30 m? Taková veliká socha!)

Král ji nechal vyrobit, aby si vyzkoušel, jestli budou všichni poslouchat a dělat to, co on řekne. Chtěl totiž jenom přikazovat a rozkazovat. Aby lidé dělali přesně to, co on bude chtít. Musíte poslouchat? Koho? Je to někdy asi dost hrozné, co?

Celá řada příkazů a zákazů je ale dobrých, mají nás chránit. A rodiče určitě dobře ví, proč některé věci zakazují a některé po nás zase chtějí. Něco jiného ale je, když nás chce někdo donutit, abychom dělali jenom to, co on nám dovolí, říkali a neříkali jenom věci podle příkazů, když si s námi chce hrát jako s věcí.

(Zapojte t?lo. Zkuste se postavit nad d?ti jako veliká socha. Nebo si ji vytvo?te. Nap?. ze stol? a židlí. D?tské fantazii sta?í pár kus? nábytku a vidí sochu.)

Král vyhlásil nařízení: Až začnou hrát nástroje, všichni se budete mojí soše pořádně klanět!
(Je možné mít nachystané št?rchadla, bubínky a jiné „zvu?né nástroje“, d?tem je rozdat a pak si vyzkoušet klan?ní „na povel“.)

Všichni kolem se klaněli. Moc se krále báli. A netroufli si ho neposlechnout. Tři zajatci, mladí chlapci se ale neklaněli. Věřili jenom Pánu Bohu. A všechno kolem sochy jim připadalo jako šaškárna. Ale nebezpečná! Král vyhlásil, že kdo se nepokloní, ten bude hozen do pece a shoří tam. Oni se ale nenechali vyděsit. I když je král sám nutil a vyhrožoval, oni se jen usmáli. Kdepak králi, my máme našeho Pána Boha. A on nás, když bude chtít, zachrání. A i kdyby ne, nikdy se tvojí soše klanět nebudeme. Vzteklý král je nechal hodit do pece.

A pak nestačil zírat. Vůbec nic se jim nestalo. Naopak. Ještě tam s nimi někdo byl. V té peci. Kdo to jen mohl být?

Král netušil. Nikdo z jeho rádců tomu nerozuměl.

Ale ti tři mládenci tomu rozuměli. Cítili se moc dobře. Nebyli sami. Byl s nimi Pán Bůh.

Král je pak nechal jít a vyhlásil, že si každý může věřit v Hospodina jak chce. Hrozně se totiž Pána Boha bál. Bylo mu jasné, že Pán Bůh je mnohem mocnější než on, král Nebúkadnésar.

A lidé, když si ten příběh čtou a připomínají, tak se vždycky moc potěší. Tak Pán Bůh neopouští. Má nás rád a je s námi vždycky. A umí udělat i zázrak!

Pomůcky: „Socha“, stačí nějaká deka, žluté prostěradlo přehozené přes tři židle, nástroje.

Mladší školní děti

Znáte nějaké vládce? Někoho, kdo má velikou moc? Vládne velké zemi? Víte co je typické pro mocipány? Vladaře? Ty, co se dostali k moci? Kdo má moc, chce ještě víc. Kdo má moc, chce si ji co nejvíc udržet a zajistit, aby ho o ni nikdo nepřipravil. Král Nebúkadnésar měl velikou moc. Měl bohatství, spoustu poddaných, připadal si jako vládce světa. Před časem měl sen a Daniel mu vyložil jeho smysl: Babylónská říše, ten „zlatý věk“ dlouho nepotrvá. Králi, ty jsi sice teď něco jako zlatá hlava, ale všechno jednou skončí. A babylónská říše už ke svému zániku směřuje. Ale tohle se tedy Nebúkadnésarovi opravdu nelíbilo. Chtěl si zajistit trvání své bohaté říše. Upevnit její velikost. Nějak si pojistit, aby ho všichni poslouchali a dělali jen to, co on chce, co jim přikáže. Vymyslel plán. Nejlíp to jde zastrašováním…

Nechal vyrobit obrovskou sochu. Celou ze zlata. Nejen hlavu, ale celou. Nechal ji postavit na místo, odkud byla vidět do daleka. A pozval úplně všechny, kdo v zemi něco znamenali. Všechny poradce, správce, politiky, soudce, vysoké úředníky… Všichni se dostavili k té obrovské zlaté soše a Nebúkadnésar nechal vyhlásit královské rozhodnutí: „Tohle vyhlášení platí pro všechny, kdo jsou v této zemi, pro Babylóňany, cizince, bohaté i chudé. Až uslyšíte, jak hrají citery, harfy, dudy, trubky, flétny a další nástroje, všichni do jednoho se budete klanět králově zlaté soše! Všichni. Rozumíte? Kdo neposlechne a nepokloní se, ten bude potrestán trestem smrti. Bude hozen do roztopené ohnivé pece!“

Byl to geniální plán.

„Všichni budou muset poslechnout, na každého bude pěkně vidět. Nasadíme mezi lidi tajné kontroly. A ty mi budou hlásit, kdyby náhodou někdo nechtěl poslechnout. Všechny krutě ztrestám. Budou se bát... A všichni pěkně budou dělat přesně to, co jim já, král Nebúkadnésar, dovolím. A za chvilku už o tom ani nebudou přemýšlet a já se tak hezky dostanu až do jejich hlav a budu si s nimi moci dělat, co se mi zlíbí. Já, král králů, vládce vládců! Nikdo si netroufne odporovat. Není nikdo silnější a mocnější než já!“

A udavači se samozřejmě našli. Víte, kdo to je udavač? Ten, kdo žaluje na druhého a chce mu tím hodně ublížit.

Ke králi přišli jeho hvězdopravci a přinesli hlášení: „Králi, ty nejsilnější, nejmocnější, představ si, že jsou tady takoví, kdo nedodržují, co jsi nařídil! A až ti povíme o koho jde! Tři z těch judských zajatců, víš, ti, co jsi je sám ustanovil, aby byli správci naší země! Takovou vysokou funkci mají a vůbec si toho neváží! Tak zrovna oni se opovažují nedodržet tvůj zákon! Neuctívají tvou sochu a neklaní se jí! Šadrak, Méšak a Abed-nego!“

Vzpomínáte si? Přesně! To jsou ti tři přátelé moudrého Daniela. Zajatci, které odvlekl Nebukadnézar z Izraele. A i tady, v daleké cizině, mezi bůžky, soškami a obrsochami zůstávají věrní Hospodinu.

Nezalekli se krále, ani když je před něj předvedli a král jim osobně vyhrožoval.

„Jestli se podle rozkazu nepokloníte mojí soše, budete vhozeni do ohnivé pece! A kdepak bude ten váš bůh, aby vás zachránil?“

Ale ti tři mají v hlavě, v duši, v srdci převelice silně pevnou víru v jediného Boha. Nikoho jiného kromě Hospodina uctívat nebudou. Není žádný jiný Bůh!

„Králi, na tohle ti ani nebudeme odpovídat. Jestli nás náš Bůh, kterého my uctíváme, bude chtít vysvobodit, vysvobodí nás. A i kdyby ne, buď si jist, králi, že my tvé bohy uctívat nebudeme a před zlatou sochou se nepokloníme.“

Tak tomu říkám odvaha! Takto si stát za svou vírou! Tváří tvář rozzuřenému nejmocnějšímu králi světa. Víra v Pána Boha byla pro ty tři víc důležitá než vlastní život. Král se rozzuřil až k nepříčetnosti.

„Tak to tedy ne! Rozpalte pec sedmkrát víc než obvykle! Svažte je a hoďte je dovnitř. Já všem ukážu, kdo je tady pán!“

A hodili je tam. A užasli. Král nevěří vlastním očím.

„Vždyť tam byli hozeni svázaní, už z nich měl být jen popel. A oni se tam procházejí, rozvázaní. A jsou čtyři! Kdo to tam s nimi je? Vypadá jako boží syn! Co má tohle všechno znamenat? Šedraku, Méšaku, Abed-nego! Váš Pán je opravdu nejvyšší Bůh! Pojďte ven!“

Král se zalekl tak mocného Boha. Vyhlásil, že od teď nesmí nikdo Hospodinovy vyznavače pronásledovat, že si Izraelci můžou svého Hospodina chválit a oslavovat, jak chtějí. Král se bál. Měl z tak mocného Boha hrůzu. Nic nechápal, nikdo z těch vzdělanců kolem něj nic nechápal. Ale ti tři věděli. A Izraelci tomu také porozuměli. Pán Bůh jim byl nablízku. Neopustil je. Tváří tvář králi, který si hrál na nejmocnějšího, na pánaboha, tváří tvář králi Hospodin ukázal, na čí straně stojí. Že neopouští svůj lid, ty kdo v něj věří, ani v nejtěžších situacích v životě. Ani v Babylóně. Ani daleko od domova. Ani v beznadějných situacích života. Z tohoto příběhu čerpají lidé dodnes velikou potěchu a sílu. Vyprávějí si jej, aby se ujistili v tom, že Pán Bůh je s člověkem i tam, kde je mu nejhůř. Že on má největší moc. A žádný vůdce, zlosyn ani žádná zlá moc není silnější než láska a věrnost našeho Boha.

Pomůcky: Dva starší pracovní listy jsou k dispozici na webu katecheze (viz odkazy). Je k nim uveden i metodický postup. Je možné zkusit si mimické předvádění beze slov. Dát si téma, např. koho máme rádi / co je pro nás důležité / čeho (koho) se nechceme vzdát / co od nás Pán Bůh chce /co nechce a zkoušet si to předvést. Není to úplně snadné a děti se mohou pokusit víc přemýšlet a při „hádání“ si navzájem tříbit, bez čeho a koho se obejdeme, co vnímají jako nejdůležitější a nejpevnější apod.

Starší školní děti

Se staršími dětmi je možné více rozvést téma totalitních mocností, omezování svobod, snahy absolutistických vládců zastrašit a přimět lidi k poslušnosti, k přitakání nastoleným poměrům a smýšlení, dohnat je k rezignaci. Proti tomu vyvstává téma víry jako svobodné cesty. Pán Bůh nikdy nestojí na straně násilí, útlaku, despotické moci a vymývání mozků. Celá Bible svědčí o tom, že Bůh stojí na straně slabších, věrných, zotročovaných, zajatých — politicky i niterně. Pán Bůh nestojí o slepou poslušnost, ale o důvěru.

Pomůcky: Výstřižky na téma lidská práva, náboženská nesvoboda, totality, víra, láska, naděje. Můžete se pokusit společně vytvořit koláž. Na velký papír kreslit a lepit slova, obrázky — napětí mezi tím, co je pomíjivé a tím, co je pevné, silné, trvalé, co má hodnotu, co Bůh bere jaké zásadní, co člověka může držet i v krizi života… Společně to komentovat, mluvit o tom, co kam kdo lepí či píše, jak to vnímá.

Přesah

Víra není nějaká samozřejmost ani „brnkačka“. Biblické příběhy mohou dodávat posilu a povzbuzení, že poslední slovo má a bude mít vždy Pán Bůh.

Liturgie

Biblický text k zapamatování

Doufej v Hospodina, konej dobro, v zemi p?ebývej a zachovávej v?rnost. (Ž 37,3)

Bu? v?rný až na smrt a dám ti vít?zný v?nec života. (Zj 2,10)

Jestliže náš B?h, kterého my uctíváme, nás bude chtít vysvobodit, vysvobodí nás. (Da 3,17)

Tvé bohy uctívat nebudeme a p?ed zlatou sochou se nepokloníme. (Da&3160;3,18)

Rituál

Každou postavu může provázet jedna píseň, kterou můžete zpívat nebo její část skandovat. U Daniele navrhujeme Žalm 62 *Má duše je tichá* (stačí její prolog) z připravovaného zpěvníku.

Okénko do bohoslužeb

Ve shromáždění jsou jistě někteří, kteří si pamatují, jaké to je, když vám chce někdo nadiktovat, co máte říkat, co máte dělat, co si máte myslet, čemu máte věřit. Slepě poslouchat, nebo si hájit vlastní postoj, názor, víru? Je to snadné/těžké? Máme vůbec představu?

Může někdy člověk pro víru riskovat?

Modlitba

Pane Bože, prosíme, uč nás se nebát a být ti věrní, i když to nebude snadné. Uč nás důvěře. Ať ti dokážeme věřit a přemýšlet o tobě i ve chvílích, kdy to bude připadat jiným nevhodné, divné, zbytečné. Prosíme, buď s těmi, kterým kvůli víře hrozí vězení, pronásledování, smrt. Uč nás být vděčnými za svobodu, ve které žijeme. A uč nás nebát se vládců a zlých sil. Amen.

Odkaz na pracovní list
32 Judští mládenci v ohnivé peci
32 Judští mládenci v ohnivé peci - st

Kam dále

Bureš, Jiří: Judští mládenci v ohnivé peci (připravka z cyklu Pozvání na cestu)

Výklad knihy Daniel, 3. kapitola (audio; ČRo)

Odkaz na píseň

Ve jmeńo Krista doufaḿe

V tvé síle, Pane Bože můj, všem bouřím vzdoruji

My vyznáváme (EZ605)

Moc předivná nás tiše obestírá

Ten obraz zlatý, obraz se k nebi tyčí

Uhni se stranou, ztratíš jen chvíli

Tři mládenci (SV341)

Čest dej (SV37)

Daniel (SV266)

Cílová skupina

Mladší školní

Předškolní

Starší školní

Katechetické cykly

Dál přece nejdeme sami II (Od Samuele k Šalomounovi + Od Elijáše k mesiášovi)

Biblický odkaz (kat)

Daniel 3,1–30